

'Stalin ve Hruşçov hakkında' zlş zerine

20 Şubat 2008, arşamba

NEVZAT EVRİM ÖNAL

Stalin ve Hruşçov Hakkında - İvan Aleksandroviç Benediktov ile Syleş
V. Litov

ev: Dr. Candan Badem
Mülakat, 103 sf.

Yazılama Yayınları, İstanbul, Şubat 2008

Sovyetler Birliği'nin 1991 yılının sonunda görünüşe göre "ansızın" zlmesinin nedenleri, her sosyalistin kafasını meşgul etmiştir. Muhtelif sol akımlar, yalnızca Sovyetler Birliği hakkındaki değil, aynı zamanda onun zlş hakkındaki görüşü ve ıkarımsamalarıyla da siyaset sahnesinde konumlanmışlar; böylelikle Sovyetler, yalnız varlığında değil, yokluğunda da sol siyasette bir turnusol kağıdı olma işlevini sürdürmüştür.

zlşn temellerini Garbaçov, Yeltsin ve hempalarının komplolarından ötede arayan pek çok solcu için Stalin ve Hruşçov arasındaki kontrast, önemli bir tartışma başlığı oluşturmaktadır. V.Litov tarafından hazırlanan, önce Stalin'in kabinesinde Hruşçov ile yan yana Tarım Bakanı, ardından Hruşçov'un kabinesinde Köy İşleri Bakanı olarak bulunmuş olan İvan Aleksandroviç Benediktov ile syleş, yalnızca Sovyetler Birliği'nin iki lideri değil, aynı zamanda yıllar sonra yaşanan zlş hakkında da önemli ipuçları sunuyor.

Tarihin kişiselliği - kişilerin tarihselliği

Her ikisi de eř zamanlı olarak Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP) Genel Sekreterliği ve Halk Komiserleri Konseyi (Bakanlar Kurulu) Başkanlığı görevinde bulunmuş olan iki lideri karşılaştırırken, kuşkusuz bu liderlerin kişisel özellikleri tartışmada önemli bir yere sahip oluyor. Ancak, Carr'ın deyimiyle tarihin önemli insanların biyografilerinin toplamı olmadığını düşünüyorsak, Stalin ve Hruşçov yıllarında Sovyetler Birliği'nin nasıl dnştşn, bu iki dönem arasındaki farklılıkları, yalnız kişisel erdemler veya eksikliklerde değil, aynı zamanda toplumsal zeminde ve iktidar aygıtında yaşanan dönüşüm ve başkalaşmalarda aramamız gerektiğini düşünüyorum.

Bu yüzden Benediktov ile yapılan uzun syleşyi bu çerçevede ele almaya, onun çalıştığı konum ve yaşadığı tecrübeler itibariyle önemi kuşkusuz olan gözlemlerinden Sovyetler Birliği'nin çözülüşüne dair ıkarımsamalar yapmaya çalışacağım.

"Kadrolar her şeyi çözer"

Benediktov, syleşnin başından itibaren sık sık Stalin döneminin bu sloganını hatırlatıyor. Lider ile kadrolar arasındaki öncülük ve yönlendirme ilişkisinin, aynı zamanda her liderin kendisine benzeyen kadroların nn açacağını vurgulayan Benediktov, insanların "hayata ve çalışmaya karşı tavırlarına göre yakın buldukları insanları kendilerine yaklaştırdıklarını (sf.65)" dile getiriyor.

Syleşnin yapıldığı 1981 yılında, henüz zlşe on yıl ve üç SBKP Genel Sekreteri varken, Benediktov Sovyetler Birliği'nin sorunlarının temel kaynağını şöyle tanımlıyor: "dertlerimiz temel kaynağı, parti-devlet yönetiminin düzeyinin keskin bir biçimde düşmesidir, parti etkisinin temel, belirleyici aracının, kadroların seğimi ve icranın denetimi olduğu hakkında Lenin'in dahice öğütlerinin unutulmasıdır. (sf.16)" Bu saptamadan yola çıkan Benediktov, Stalin ve Hruşçov'un kadroların seğimi ve denetimi konusundaki tutumlarına da çok önemli bir örnek veriyor. Stalin döneminde yönetici konumunda olan kadrolardan, Stalin'in kendi çalışma temposu olan günde 16 saat çalışmalarının beklendiği, bu kişilerin günün herhangi bir saatinde, buldukları herhangi bir yerden aranmalarının doğal olduğunu aktaran Benediktov, hemen ardından ekliyor "Hruşçov'un yeni tarzının ilk habercilerinden birinin birinin akşam saat 8'den sonra iş yerinde kalma yasağı olması tesadüf değildi. (sf.75)"

Öte yandan, Hruşçov'un SBKP'nin Genel Sekreterliğine gelirken, Benediktov'un işaret ettiği tempo

Diğer sayfalardan başlıklar

AKP YK'e ağırlığını koydu

Fidel: Değişime varım, ama ABD'de

Akademisyenlerin İzmir buluşması

Tersane ölümlerine vekil patron 'zm'

Venezuela'da ulusal gelirde büyük artış

düşmesine yönelik vaadlerde bulunduğunu, Molotov da "(Hruşçov) zirvede daha sakin bir hayat vadediyordu, herkes bu fırsatın üzerine atladı (F.Çuyev, Molotov Anlatıyor, Yordam Yay. sf.325)" sözleriyle doğruluyor.

Benediktov, tam da bu başlıkta Molotov ile Hruşçov'un ayrıldığını vurguluyor. Ardından kendisinin de o dönemde Hruşçov'un önerilerini beğendiğini, böylelikle bakanlık için öngördüğü programı daha hızlı biçimde hayata geçirebileceğini düşündüğünü belirtiyor. Ne var ki, sonuç farklı oluyor:

"Bakanların hareket serbestliği Hruşçov zamanında gözle görünür biçimde daraldı ve her düzeyde talepkarlık ve sorumluluk da düştü. İş hakkında daha az, hayatın çeşitli nimetleri hakkından daha çok düşünmeye başladık. İşte tam da o zaman bir çatlama oluştuğunu, bu çatlağın daha sonra Hruşçov'un ardılları zamanında aparatın kitlelerden kopmasına yol açtığını (...) düşünüyorum.

"Ama esas mesele bu bile değildir. (...)50'li yılların ortasından beri kadrolardan talep edilenler azalmaya başladığında, hayat tam tersine bu talepleri yükseltme görevini koyuyordu önümüze. (sf.75-76)"

Her şeyi çözen kadroların, Sovyetler Birliği'ni "çözecek" ihaneti işlemelerine giden yolun ilk taşları, kadroların önce öncülük çabasını, sonra fonksiyonunu yitirdiği, öncülük etmek için canla başla çalışmak yerine mesai saati bittiğinde evin yolunu tutmaya başladığı (hatta, daha doğrusu, böyle bir arayışa girmeye başladığı) kritik dönemde döşenmişti.

İdeolojik geri çekilme

Hruşçov'un kadrolarda yarattığı dönüşüm, kuşkusuz kadroların da bu dönüşümü aradığı, hatta toplumun genel olarak bir gevşeme ihtiyacı olduğu bir dönemde yaşanmıştı, dolayısıyla Hruşçov ile Stalin'in liderlikleri arasında, Molotov'un "Stalin devrimciydi, Hruşçov ise değildi" biçiminde özetlediği fark, sadece kadroların dönüşümüne değil, aynı zamanda kadrolardan, hatta toplumun büyük kesiminden gelen bir gevşeme talebiyle örtüşüyordu. Bu talep ve talebe cevap verecek olan Hruşçov'un iktidara gelmesi kadrolarda, sonrasında da kadrolara yakın, bilhassa kentli toplumsal kesimlerde bir küçük burjuvalaşma süreci başlatmıştı.

Benediktov, Hruşçov'un bir yanda daha rahat bir hayat arayışında olan kadro kesimlerinden, diğer yanda da partinin yönetici ve öncü rolüne mesafeli entelijensiyadan önemli miktarda destek aldığını belirtiyor. Bu kişilerin fikirleri uğruna mücadele etmektense teslim olmaya ve "'mutlak' sınıflar dışı özgürlüğü övmeye, daha 'insancıl' ve daha 'demokratik' bir sistemin gerekliliğini kanıtlamaya girişmeye (s.71-72)" meyilli olduklarını ifade eden Benediktov, bu nedenle bu kesimlerin daima, sadece batıda değil, sosyalist toplumda da ilkesiz siyasetçilerin dayanağı olduklarını vurguluyor.

SBKP'nin öncülük yapmaktan vazgeçmeye başlaması, ideolojik mücadelenin yerini dışarı doğru "barış içinde yan yana yaşama", içeri doğru ise "daha rahat bir yaşam" arayışının almasına neden oldu. Böylelikle, entelektüel çevrelerin yanı sıra, kentli emekçilerin kimi kesimlerinde de kendisini işçi sınıfından ayrı görme yönelimleri başlamış, "partinin ideolojik mücadele alanındaki tikanıklığı, kentlerde iyi eğitilmiş ve 'daha iyi yaşam' konusunda hem maddi hem entelektüel alt yapıya sahip olan milyonlarca Sovyet insanının burjuva ideolojisi karşısında savunmasız bırakılmıştır (K.Okuyan, Sovyetler Birliği'nin Çözülüşü Üzerine Anti-Tezler, Nazım Kitaplığı, s.100)"

Benediktov, bu kesimlerin; politikayı gündelik, pratik hayatındaki değişimlere göre değerlendiren işçi sınıfına göre çok daha aldatılmaya açık olduğunu belirtiyor. Stalin'e yönelik suçlamaların en çok bu kesim içinde kabul gördüğüne işaret eden Benediktov, 1991 karşı devrimini görmemiş olsa da, Garbaçov ve hempalarının arkalarındaki tüm iç desteği bu kesimden aldıkları düşünüldüğünde, haklı çıkıyor. Nitekim Benediktov, röportajın sonunda, acı biçimde haklı çıkacağı bir saptamada daha bulunuyor:

"Planlı ve yönetilen gelişme koşullarında öznel etkenin rolü ölçülemez derecede büyür. Burada kadrolar, en başta yönetici kadrolar, gerçekten her şeyi çözerler. (İkinci bir) Stalin ve takımı gelirse, öyle adımlarla ilerleriz ki on-on beş yıl içerisinde o övülen Amerika dahil herkes geride kalır. Fakat eğer Hruşçov tipi küçük burjuva mayasını almış yöneticiler gelirse, kötü olacak. Ülkemiz ikinci bir Hruşçov'a dayanamaz. (s.103)"

Bu başlıktaki tüm yazılar

